

Pedagogický asistent jako jeden z druhů podpůrných opatření

Spolupráce asistenta pedagoga a pedagoga

Asistent pedagoga je nedílnou součástí pedagogického sboru. Aby byl efektivně využitý, jeho práce ho naplňovala, byl přínosem pro žáky, rodiče a ostatní pedagogické pracovníky, je potřebné znát možnosti organizace jeho práce, způsoby komunikace v pedagogickém sboru a způsoby spolupráce včetně ohrožení a rizik, která provázejí práci asistenta pedagoga.

- Organizace práce asistenta pedagoga ve škole **musí respektovat zjištěné potřeby žáka/žáků** se speciálními vzdělávacími potřebami v celé škále těchto potřeb a **musí vycházet i z podmínek školy**.
- Asistent pedagoga pracuje **s žákem s potřebou podpory** a **dalšími žáky** dle potřeb a instrukcí učitele, resp. v kontextu doporučení ŠPZ. **Asistent pedagoga pomáhá jinému pedagogickému pracovníkovi** při organizaci a realizaci vzdělávání, poskytuje mu podporu v rozsahu podpůrného opatření nebo podle § 18 odst. 1 vyhlášky č. 27/2016 Sb., podporuje samostatnost a aktivní zapojení žáka do všech činností uskutečňovaných ve škole v rámci vzdělávání, včetně poskytování školských služeb.
 - **Ve 2. stupni podpůrných opatření je asistent pedagoga určen pro práci se třídou** (pokud je ve třídě více jak 5 žáků s podpůrným opatřením druhého až pátého stupně) podle § 18 vyhlášky č. 27/2016 Sb. Nejedná se tedy o podpůrné opatření jako takové, jelikož podpůrná opatření se týkají žáka, a ne třídy jako celku.
 - Pokud speciální vzdělávací potřeby žáka nevyžadují využití asistenta pedagoga po celou dobu vyučování, využije škola přednostně podpůrné opatření 3. stupně – 0,25 úvazku asistenta pedagoga nebo další varianty podpůrného opatření 3. stupně spočívajícího ve využití asistenta pedagoga.
 - **Podpůrná opatření ve 3. stupni podpory zahrnují podporu práce pedagogického pracovníka asistentem pedagoga (pro max. 4 žáky)**, přitom jeho přítomnost není nezbytná po celou dobu vyučování. Asistent pedagoga může být tak využíván i pro další žáky s obdobnou potřebou tohoto podpůrného opatření, v maximálním počtu 4 (sdílená asistence). Speciální vzdělávací potřeby žáků, pro jejichž

vzdělávání je nezbytná podpora pedagoga asistenta pedagoga, nemusí být stejného druhu. Rozsah podpory se stanovuje podle náročnosti podpory a to od 0,25 úvazku do 0,75 úvazku asistenta pedagoga na jednoho žáka. V případech, kdy jsou ve třídě, oddělení nebo studijní skupině více než 4 žáci uvedení v §16 odst. 9 zákona anebo je výuka žáků ve zdůvodněných případech natolik náročná, že již nepostačuje podpora asistentem pedagoga, je možné doplnit výuku o dalšího pedagogického pracovníka (rozsah podpory 0,5 úvazku pedagogického pracovníka). Od 3. stupně podpůrných opatření mohou být celkem ve třídě 4 pedagogičtí pracovníci.

- Pokud žák vyžaduje podporu na celou dobu výuky i na případný pobyt ve školském zařízení, v případě jedné právnické osoby, využije škola asistenta pedagoga v rozsahu 1,0 úvazku (4. stupeň podpůrných opatření). Pokud se při vzdělávání žáka využívá činnost asistenta pedagoga (v podpůrných opatření 4. stupně), umožní škola po delší nepřítomnosti žáka ve škole, kdy mu jeho zdravotní stav znemožňuje přítomnost na vzdělávání, vzdělávání žáka prostřednictvím asistenta pedagoga, který podporuje vzdělávání žáka společně s pedagogy školy a zajišťuje komunikaci mezi školou, žákem a jeho rodinou (docházka do domácího prostředí, komunikace se školou). Od 4.
- Ve 4. a 5. stupni podpůrných opatření je možné doplnit výuku o dalšího pedagogického pracovníka (rozsah podpory 1,0 úvazku pedagogického pracovníka).
- Pokud žák/žáci mají přiznané podpůrné opatření 5. stupně, asistent pedagoga je využíván v rozsahu celé výuky žáka/žáků. Rozsah práce je 1,0 úvazku asistenta pedagoga.
- Pokud žák navštěvuje školu a školské zařízení, jejichž činnost vykonávají různé osoby, a jeho zapojení do činností školského zařízení vyžaduje služby asistenta pedagoga, rozsah práce asistenta pedagoga je 0,25 úvazku.
- **Asistent pedagoga je součástí pedagogického sboru školy.** Zúčastňuje se jednání týmu pedagogických pracovníků školy, která se týkají plánování vzdělávacího procesu ve třídě, ve které asistent pedagoga působí, ale i pravidelných jednání

pracovníků školy svolávaných ředitelem školy, včetně setkání s rodiči žáků.

- **Asistent pedagoga dodržuje přestávky, které se započítávají do jeho pracovní doby.** V průběhu přestávek může asistent pedagoga poskytovat nezbytnou pomoc žákovi s potřebou podpory asistenta pedagoga při regulaci chování, orientaci, sebeobsluze a pohybu, pokud to charakter indikovaných speciálních vzdělávacích potřeb tohoto žáka vyžaduje.
- **Asistent pedagoga se účastní kurzů dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků (DVPP),** ředitel školy mu poskytuje studijní volno v souladu s ustanovením § 24 zákona č. 563/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Organizace vyučování

Asistent pedagoga pracuje v různém režimu. Stejně jako každá vyučovací hodina vyžaduje volbu rozdílných metod, technik a forem práce, vyučovacího stylu pedagoga, komunikace se třídou, tak i podle individuálních potřeb žáků a potřeb třídy, charakteru hodiny, typu vyučovací hodiny a předmětu, zaujímá asistent pedagoga různé druhy způsobu práce.

Práce v rámci třídy

- **Učitel vyučuje, asistent podporuje jednotlivé žáky** dle jejich momentálních potřeb.
- **Učitel vyučuje, asistent pozoruje,** zda-li bude potřeba podpořit žáky nebo vede záznamy pro další pedagogickou práci svou a dalších pedagogů.
- **Učitel vyučuje, asistent se nechává tzv. unášet** – jedná se o kombinaci dvou předchozích metod, asistent se nechává unášet prací v hodině a zaujímá jednu nebo druhou metodu dle potřeby.
- **Učitel a asistent se podílí na výuce** na základě předem dohodnutého scénáře.

Skupinová výuka

- **Výuka na stanovištích.** Při výuce na stanovištích učitel rozdělí studenty do dvou, popřípadě tří skupin. Učitel a asistent jsou každý na jednom ze stanovišť a pokládají otázky, mluví o probíraném tématu apod. Po nějaké době se žáci vymění. Tato forma výuky nejlépe najde uplatnění, pokud je obsah výuky komplexní, nikoliv hierarchický, dále při opakování učiva, pokud je pro výuku vhodnější práce s menší skupinou.

- **Paralelní výuka.** Je podobná výuce na stanovištích, žáci jsou rozdělení do dvou skupin, učitel a asistent paralelně vedou svoji skupinu. Žáci by měli být rozdělení podle různých kritérií, např. podle obtížnosti úkolu, učebního tempa. Tato výuka se nejlépe uplatní zejména při aktivitách jako je pamětné učení, společné opravování testů, opakování nebo v případě, kdy je efektivnější pracovat v menších skupinách.
- **Alternativní výuka** – dvě skupiny, obě skupiny probírají stejné téma, v různé intenzitě dle možností, schopností a dovedností, zájmů žáků a náročnosti učiva.

Metodická podpora

Asistent pedagoga má nárok na metodickou podporu stejně, jako kterýkoliv jiný pedagogický pracovník. Zároveň má nárok na účast na dalším vzdělávání v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. Pedagogika se stejně jako jiné vědy vyvíjí a poznatky získané v rámci DVPP asistent pedagoga uplatňuje směrem ke zkvalitnění práce se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

- Podpora v rámci školního poradenského pracoviště – metodické vedení ve vztahu ke speciálním vzdělávacím potřebám žáků.
- Podpora pedagogů školy – stanovení způsobů práce a úkolů, které bude AP vykonávat vzhledem k podpoře inkluzivního klimatu třídy. Učitel nastavuje funkční komunikaci s AP a spolupráci. Nastavuje formy a obsah spolupráce s rodiči. Koordinuje průběh výchovně vzdělávacího procesu ve třídě a souvisejících aktivitách, usměrňuje činnost AP k efektivnímu uplatňování v rámci IVP, vede AP při výběru vhodných metod, postupů, nástrojů a pomůcek.
- Podpora ŠPZ – poskytuje odborné konzultace a metodickou podporu v oblasti zajištění speciálně pedagogické péče.
- Účast na DVPP.

Rizika v práci AP

Práce asistenta pedagoga je velmi náročná. V rámci vzdělávání studentů v kruzích asistenta pedagoga jsem se setkala s mnoha riziky, které je ohrožují při práci se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Z těchto důvodů potom mnoho velmi kvalitních asistentů pedagoga

odchází ze školství a školy, potažmo žáci a pedagogové přicházejí o možnosti zkvalitnit výuku a vzdělávání. Jedná se nejčastěji o následující rizika.

- Nedodržování pracovní smlouvy ze strany vedení školy. Vedení školy se snaží dostat z asistenta pedagoga co nejvíce hodin přímé práce. Není řídkým jevem, že asistent pedagoga pracuje 40 hodin přímé pedagogické práce ve smyslu 8. platové třídy.
- Překračování pracovní smlouvy asistenta pedagoga v tzv. dobré víře.
- Nedostatečné metodické vedení asistenta pedagoga. Nemá se na koho obrátit o radu a pak sklouzává k chybné práci (vykonávání školní práce za žáka, osobní asistence, rezignace na vzdělávací složku apod.).
- Nesprávná interpretace vztahu asistent pedagoga – pedagog. Asistent pedagoga je rovnocenným partnerem pedagoga, není jeho podřízeným, ale spolupracovníkem s přesně definovanými kompetencemi.
- Nesoudržnost pedagogického sboru.
- Špatná komunikace ve sboru.
- Vykonávání práce za žáka.
- Využívání a zneužívání asistenta pedagoga rodiči, pedagogy, vedením školy.
- Nepromyšlený výběr asistenta pedagoga ve smyslu jeho zaměření na jednotlivé druhy postižení.
- Nepromyšlené obsazení třídy – vysoký počet problematických žáků v jedné třídě.
- Podceňování informovanosti pedagogického sboru. Mnoho pedagogických sborů nechápe asistenta pedagoga jako pedagogického pracovníka, ale jako obtíž, případně „služku“.
- Podceňování informovanosti rodičů. Rodiče si velmi často pletou náplň práce asistenta pedagoga a osobního asistenta.
- Malá připravenost třídy, do které vstupuje asistent. Žáci, učitelé, rodiče nejsou dostatečně připraveni na vstup dalšího pedagogického pracovníka do třídy.
- Vyřešení oslovení asistenta pedagoga
- Nedostatečné zázemí pro práci asistenta pedagoga (chybějící pracovní místo, chybějící místo ve sborovně, v kabinetě).

- Nedostatečné začlenění do pedagogického sboru. Asistenti pedagoga jsou často vyčleňováni ze sboru ať vědomě nebo nevědomě. Přístup – oni jsou tu stejně jenom na jeden rok je chybný a neprofesionální. Také bývá častým jevem „povyšování“ ve smyslu učitel je něco víc než asistent pedagoga.
- Uzavírání smluv na dobu určitou a nerespektování Zákoníku práce, případně zákona o pedagogických pracovnících.
- Nezačlenění do systému dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků.

Asistent pedagoga není ohrožením pro školu a pedagogický sbor. Je velkým přínosem pro pedagogy a žáky. V současné době se musí školy sžít s tím, že asistenti pedagoga budou častějším jevem na našich školách a velmi usnadní a zkvalitní práci pedagoga. Asistent pedagoga není problém, asistent pedagoga je pomoc pro všechny účastníky výchovně vzdělávacího procesu. Je proto nutné mít dobře mimo dříve uvedeného nastavenou vhodnou komunikaci a spolupráci v pedagogickém sboru.

Mezilidské vztahy jako složka pedagogického procesu

Na začátku každého vztahu a každé interakce stojí sociální percepce (vnímání partnera či partnerů v sociálním styku). V edukačním prostředí se sociální kognicí rozumí, jak učitel vnímá druhého pedagogického pracovníka a jak ho vnímá jako člena profesní skupiny.

Dyadická interakce mezi pedagogem a asistentem pedagoga je vztah dvou lidí **na stejné úrovni pracovního zařazení**.

Rozlišujeme několik kooperativních forem dyadických interakcí. Vždy je potřebné si uvědomit, o jakou formu interakce se jedná a jakou formu chci mít nastavenou při spolupráci. Co nás ohrožuje, co vede k dosažení pedagogických a osobních cílů, co je vhodné a nevhodné apod.

Kooperativní formy dyadických interakcí

- Ko-existence – soužití vedle sebe, avšak s náznaky ochoty k opouštění soutěživých projevů.
- Tolerance – ochota přejít něco nepodstatného v zájmu dobrých vzájemných vztahů.
- Koordinace – sladění individuálních činností, které se týkají obou subjektů.

- Integrace cílů mé a tvé činnosti – spojení cílů dvou subjektů do určitého smysluplného celku.
- Kooperace – společná činnost za účelem dosažení společného cíle.
- Reciprocita – vzájemná náklonnost.
- Solidarita – soudržnost, která se projevuje vzájemnou podporou.
- Rekonciliace – ochota k odpuštění.
- Altruismus – nesobeckost individuálních projevů.
- Pro-existence – ochota pomoci druhému i za cenu vlastní škody.

Zvláštní složkou komunikace je potom sociální komunikace j mezi pedagogickými pracovníky školy, která podstatnou složkou jejich vzájemné interakce a je jejím symbolickým vyjádřením.

Existují různé komunikační modely, které přispívají k udržení pozitivního sociálního vztahu. Jeden z nich (komunikační model podle J.A.De Vito) říká, že pro dobré udržení vzájemné pozitivní sociální interakce je:

- Otevřenost – snaha o udržování otevřené a upřímné komunikace.
- Angažovanost – zapojení se do práce ve dvojicích, čas k budování a udržování vztahu.
- Schopnost rozumět si beze slov.
- Pohled na vztah – oba partneři mají stejný pohled na budoucnost vztahu a na vztah.

Bohužel si velmi často stavíme různé bariéry v komunikaci, případně se dostáváme do konfliktů v komunikaci. Mezi nejčastější bariéry v pedagogické komunikaci můžeme zařadit podlézání (například rodičům, vedení školy), lhaní a zatajování skutečného stavu věci, nevšímavost ve smyslu každý si dělejte svou práci a mlčte, tedy nulová kooperace.

Při pedagogické práci dvou profesionálů, pedagoga a asistenta pedagoga také vznikají různé konflikty s rozdílnou etiologií vzniku. Nejčastěji se jedná o **Interpersonální konflikty**.

- Konflikt představ – kognitivní konflikt. Zde je řešení přesné stanovení pravidel vzájemné pedagogické spolupráce.
- Konflikt názorů. Řešením je supervize, případně týmová práce, metodická sdružení.
- Konflikt postojů. Ten je velmi častý zvláště směrem k očekáváním.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

- Konflikt zájmů klasickým příkladem je souboj, duel, jedná se o nejsložitější konflikty, které lze řešit opětovně společným setkáním. Častým jevem je potom konflikt mezi školou a rodičem.

Aby spolupráce v pedagogickém sboru mezi asistenty pedagoga a pedagogy byla úspěšná, je nutné si uvědomit základní pravidla komunikace, vše, co nás ohrožuje, kde děláme chyby a v neposlední řadě musíme znát i základní pravidla pro dobrou spolupráci.

Spolupráce je:

- Dobrovolná.
- Založena na rovnosti.
- Založena na sdíleném cíli.
- To sdílená zodpovědnost za klíčová rozhodnutí.
- Různorodá.
- Stále ve vývoji.

Pokud bude ve škole dodržováno vše, co se týká legislativního rámce, základních pravidel spolupráce, komunikace, pak bude asistent pedagoga přínosem.

Materiály poskytnuté lektorkou semináře Mgr. Marikou Kropíkovou